No. 988 Zaterdag 6 December 1902. 19de Jaargang.

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN.

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag.
Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire en Aruba per drie maanden fl. 2,— met vooruitbetaling.
Voor het Buitenland per jaar fl. 10,—
Afzonderlijke nummers fl. 0,20.

BUREAU VAN DIT BLAD
PLEIN CONCORDIA N°. 129, PIETERMAAI.

E Courant aki ta sali toer dia Sabra.
Su prijs di abonnement ta fl. 2,— pa tres luna pagar padilanti.
Pa lugarnan foi Curaçao, Bonaire i Aruba fl. 10,— pa anja.
Un number sol fl. 0,20.

Curaçao, 5 December.

KRITIEK

— OP HET —

RAPPORT VAN PROF. WENT.

III.

De eerste indruk, dien Curaçao op den hoogleeraar maakte, was gunstig. Het was midden in den regentijd van een goed, overvloedig regenjaar; van half December tot half Januari werd 117 mM. regenval opgeteekend. Zeer praktisch begint het verslag dadelijk te handelen over het gebrek aan water op ons eiland. Zoolang hierin geen verandering komt, zal veel moeite vergeefsch zijn. Het verslag van den heer HAVELAAR moet ons nog leeren, wat hier gedaan kan worden om van het regenwater zooveel mogelijk nut te trekken, minder te laten wegloopen en het opgevangene praktischer te gebruiken, want de gewone, bekende middelen om het meer te laten regenen zullen wel te kostbaar zijn voor onze kolonie.

Prof. WENT zelf geeft reeds een middel aan, dat zeer zeker voordeel zal brengen, gemakkelijk uitvoerbaar is, en waarmede men aanstonds kan beginen; wij bedoelen het bevorderen van den boomgroei, deels door nieuwe aanplanting, deels door het tegengaan van omhakken van levend geboomte, zooals nu geschiedt voor brandhout en houtskool. Zeer terecht wijst de heer *J. H. B. G.* in *De Vrijmoedige*, dd. 30 Oct. N°. 31 op het bijna onmogelijke in de buitendistricten voldoend toezicht te houden op het kappen van levend hout van gouvernementsterreinen. Dat men echter doe, wat mogelijk is. Wanneer nu en dan een houtdief gesnapt wordt, zooals eenige weken geleden reeds geschiedde, zal de schrik er wel in komen en een machtig bondgenoot worden van het politietoezicht. Dubbele waakzaamheid op dit punt kan nog veilig worden aanbevolen; wanneer langs die uitgestrekte terreinen meer werd rondgegaan, zou nog veel kwaad voorkomen worden.

In hetzelfde nummer van *De Vrijmoedige* lezen wij verder: „Niet minder onjuist en zonder onderzoek neergeschreven is de bewering, dat brandhout en houtskolen hier belangrijke artikelen van uitvoer zijn.'.

Dit moge onjuist zijn voor het eiland Curaçao, (de bijlagen van het koloniaal verslag geven geen staat van uitvoer van het hoofdeiland) voor Bonaire en Aruba is het maar al te waar. Als landen van bestemming vinden wij opgegeven: Curaçao, Porto Rico, Barbados, St. Kitts, Noord-Amerika, Suriname en Venezuela.

Blijkbaar groeit hier op Curaçao geen voldoende brandhout, want het wordt hier nog ingevoerd van de eilanden. Om nu te voorkomen, dat uit nood, zoo men wil, andere boomen zooals vruchtboomen, tot dit doel worden omgehakt, zouden de planters aanplantingen, uitsluitend voor brandhout geschikt, moeten uitbreiden. Ook zou door bevoegde personen een onderzoek kunnen worden ingesteld op Bonaire en Aruba welk soort van hout als brandhout wordt uitgevoerd, om dezen handel tegen te gaan, wanneer groote nog levende boomen hiervoor geveld moeten worworden. Wat prof. WENT zegt van de uitbreiding der vloedbosschen (mangrovés) verdient zeker al onze aandacht. Trinidad geeft hier een opwekkend voorbeeld ter navolging, en zal ons met weinig moeite de noodige inlichtingen kunnen verschaffen. „De Curaçaosche Maatschappij" altijd zoo bereidwillig, zal ook hier hare diensten niet weigeren, misschien kan zij juist in dit geval op geheel bijzondere wijze hare hulp bieden om wederom iets nuttigs voor Curaçao tot stand te brengen.

Dit alles echter is nog geenszins voldoende, zelfs niet het voornaamste.

„Bosschen toch zijn voordeelig voor de verdeeling van de gevallen regens over het land." En dit is het juist, wat wij behoeven. Als het regent stroomt het water in overvloed de plantages binnen; door het aankweeken van meerdere boomen, vooral kreupelhout op die plaatsen, waar de vloed te spoedig wegstroomt, kon men wellicht ook hier verbetering brengen en het water meer verdeelen. Maar hoofdzaak zal zeker blijven de groote menigte kale berghellingen vruchtbaarder te maken. En dit kan door bebossching. „Waar berghellingen kaal zijn, vloeit het meerendeel van het gevallen water dadelijk weg, wat er van humus op die hellingen aanwezig mocht zijn, wordt daarbij weggespoeld en het water gaat voor een groot gedeelte verloren. Hellingen daarentegen, die met bosschen beplant zijn, houden het gevallen water een tijdlang vast en laten het langzaam naar beneden vloeien, zoodat ook nog geruimen tijd na den regen de lager gelegen plekken water kunnen verkrijgen." Reeds worden in den regentijd door de landbouwers langs de hellingen kleine dammetjes opgeworpen om het snel neerstortende water nog iets tegen te houden. Hetzelfde systeem dus, maar met eenig verschil. Nu ligt het voor de hand, dat al spoedig steenen en scherven over het land worden verspreid, terwijl als men boompjes heeft geplant, de neervallende bladeren weer vruchtbaar voedsel geven aan den grond en dezen door hun schaduw frisch houden.

Zoo gemakkelijk zal deze aanplanting niet gaan. Prof. WENT beschrijft uitvoerig welke methode hier gevolgd kan worden.

Nu komen wij aan een punt, waar de hoogleeraar blijk geeft niet erg vertrouwd te wezen met de geschiedenis van Curaçao.

„Men hoort wel eens de meening verkondigen, zegt hij, dat Curaçao vroeger met dichte bosschen bedekt zou zijn geweest en dat als gevolg daarvan de regenval veel grooter zou geweest zijn dan in den tegenwoordigen tijd. Deze meening is geheel onbewezen en zeker niet waarschijnlijk."

Dat Curaçao evenals Bonaire en Aruba, vroeger met dichte bosschen overdekt is geweest, staat geschiedkundig vast. Geen oerwouden natuurlijk, met reuzen van boomen, met trotsche, tropische vegetatie en een dicht net van lianen, maar een flink bosch kreupelhout. Toen JOHANNES VAN WALLBEECK in 1634 voor het eerst ons eiland bezocht, vond hij er „veel schoone valleyen" en „het meeste deel van 't eylandt overgroeyt met boomen, welker hout werdt ghebruyckt tot verven," het naar zijn eigenaardigen vorm zoogenoemde „stokvischhout". Steeds leest men in de beschrijving van reizen in die tijden, over „bosschen" spreken. En toch had de bevolking onzer eilanden onder het spaansch bewind reeds gedurende een eeuw, jaarlijks een menigte verfhout moeten uitvoeren. Ook later was dit „roode hout" nog lange jaren een belangrijk artikel van uitvoer.

Prof. WENT had dit alles kunnen weten, ook zonder veel te studeeren op de geschiedenis van Curaçao. Misschien hadden deze feiten hem nieuw licht gegeven om juister te oordeelen en nog andere wegen ons aan te geven tot zekerder en sneller vooruitgang.

Hoe gemakkelijk had de hoogleeraar in de geschiedenis van Curaçao gegevens gevonden iets ouder dan het jaar 1836 die duidelijk aangeven, dat ook eeuwen geleden Curaçao, meermalen te lijden had van langdurige droogte, maar die niets bewijzen tegen overvloediger regenval *in den regentijd*. Statistieken werden toen nog niet opgemaakt, maar wel blijkt het uit die gegevens; dat het regenwater langer in de dalen bewaard bleef, waar de arme bevolking hun hutten opsloeg en woonde. Wat Prof. WENT in de toekomst voorspelt, geschiedde reeds in die lang vervlogen tijden. De berghellingen waren begroeid en langzaam vloeide het water naar beneden zoodat de dalen nog geruimen tijd, nadat de regen gevallen was, water konden verkrijgen. Daar kon zich derhalve een echt bosch ontwikkelen, „niet slechts van xerophile boompjes. maar zelfs van echte hygrophyle boomen, die veel water — in den grond — noodig hebben. Boomgroei, (immers,) heeft niet juist veel regenval noodig, maar wel een bodem, die een groot gedeelte van het jaar veel vocht bevat en de soort van boomen, die in tal van dalen op Curaçao groeien, wijst op dit voorkomen van vocht in den grond." (Natuurlijk) „zijn er van de oorspronkelijke boomen meestal niet veel overgebleven." Met het verdwijnen van het kreupelhout op de hellingen, kwam er minder water in de dalen, droogden de bronnen en waterreservoirs spoediger op en stierven de groote boomen.

Dit alles leeft *in hoofdzaak* nog in het volksgeloof voort; minstens *scheen* het vroeger meer te regenen, omdat de grond langer vochtig bleef.

Zeer waarschijnlijk komt het ons, leeken, echter ook voor, dat zware regenwolken, die thans meermalen door de groote uitstraling der warmte van ons kaal eiland worden weggejaagd, toen door de vochtige lucht boven het dicht begroeide stukje gronds werden verzadigd en nedervielen. Wij spreken, natuurlijk, alleen van den regentijd. Nu zijn de hofjes alleen nog drassig, toen waren geheele streken moerassig.

Een volksgeloof ontstaat niet zonder grond en algemeen houden wij, leeken, dat bosschen invloed hebben op den regenval. De professor verklaart ons wel, dat deze meening nog door geen enkel feit is gestaafd, maar moet ook bekennen: Behoorlijke reeksen van cijfers bezit men daaromtrent nog zeer weinig." Op Mauritius werd sedert een honderdtal jaren de hoeveelheid neerslag gemeten, in de laatste jaren nam deze toe, niettegenstaande het verdwijnen van de bosschen."

Deze waarneming moet tegen het volksgeloof pleiten. Wij wagen echter een opmerking en vragen: zijn hier geen andere invloeden aan het werk? Zou het kweeken van mauritius-hennep soms hier medehelpen? Bevoegde personen, waaronder een duitsch professor, hebben opgemerkt, dat sisal den regenval bevordert. Het zou de moeite loonen, dit nog verder te onderzoeken De sisalculture zou dan krachtig medewerken om ons eiland vruchtbaarder te maken. Want water is en blijft de hoofdzaak. Door bebossching kunnen wij het water beter verdeelen en langer bewaren, en dit kan oorzaak zijn, dat er later ook meer water valt. Maar als de sisal werkelijk den regen uit de wolken trekt, moet men bij beplanting der kale berghellingen ook deze bondgenoote niet vergeten.

Een weinig twijfelen aan de waarheid van de statistieken mag een ieder, maar men moet grond hebben voor zijn twijfel. De professor zegt: „Nu valt er op de betrouwbaarheid van die waarnemingen zeker wel het een en ander af te dingen, iets wat vooral blijkt, wanneer men de cijfers voor verschillende plaatsen van het eiland in hetzelfde jaar met elkander vergelijkt."

Hoe weinig kent de rapporteur Curoçao! Algemeene regens, die gelijkmatig over het geheele eiland zich verdeelen, zijn hier hoogst zeldzaam. Meestentijds zijn zij plaatselijk en strekken zich dikwerf slechts over korte, smalle streepen gronds uit, zoodat men al heel onoordeelkundig handelt de waarde der statistieken voornamelijk door onderlinge vergelijking te willen bepalen.

NEDERLANDSCH

— OF —

PAPIEMENTSCH?

Onder dit opschrift deelt *Neerlandia*, orgaan van het Algemeen Nederlandsch Verbond, in No. 10 van den 6den jaargang, ietwat verkort mede, wat wij antwoordden op de vraag: *Kan de hollandsche taal hier algemeen worden?*, gesteld in de nummers 969, 970 en 971 van ons blad.

Wij zijn dankbaar aan *Neerlandia* onze ideeën bekend te hebben gemaakt aan de leden van het Alg. Ned. Verb. Te vergeefs echter zochten wij naar een enkel woordje van goed- of afkeuring; en toch zou het oordeel van *Neerlandia* zeer veel waarde voor ons gehad hebben. Nu, 't kan nóg gebeuren; wij zullen ruiterlijk voor ons gevoelen uitkomen en dit nummer van ons blad ter kennismaking aan de redactie opsturen, opdat zij niets bij toeval en achterom verneme, zooals wij hier.

De heer BARTELINK, getrouw aan zijn belofte, zond ons dit nummer van *Neerlandia*, waardoor het ons mogelijk

was inzage te nemen van het geheel.

Hoe ziet dit geheel er uit? Wonderlijk vreemd, monsterachtig zelfs.

Na nauwkeurig te hebben medegedeeld, wat wij over de ontwikkeling van het Papiëmentsch schreven, en in 't kort onze meening te hebben aangehaald, dat onze krachtige, forsche, gespierde taal *niet geëigend is* om gesproken te worden door een tropisch volk, wordt nog even de moeilijkheid aangestipt van het onderricht der Hollandsche taal en het nutteloze daarvan voor de buitendistricten, waar de kinderen om armoede, en verren afstand de school dikwerf niet geregeld bezoeken en al spoedig uit gebrek aan oefening, thuis verleeren wat ze op school met zooveel moeite geleerd hebben.

Wij meenden om deze redenen op het slot ozer artikels het voorstel te mogen doen in onze kolonie eerst zorg te dragen voor een *kern* van Hollandsch sprekende lieden, wien het te pas kan komen, ook in hun huiselijk verkeer, (dáár toch leert men eigenlijk spreken, veel gemakkelijker dan op school) en niet te beginnen met de Hollandsche taal verplichtend te stellen voor *allen*. Wij eindigden daarom met de paradoxe: „Wil men werkelijk het Hollandsch meer *algemeen* maken, men beginne met het te *beperken*.

Wat doet nu *Neerlandia* na dezen gedachtengang iets korter te hebben medegedeeld? Zonder de minste op- of aanmerking volgt: Dat sommigen er anders over denken, moge blijken uit een brief van den heer Bartelink te Curaçao aan het Hoofdbestuur van het A. N. V.

O, neen, Lezer, bedwing uw nieuwsgierigheid, daar staat niets anders te lezen, dan wat wij al weten uit *De Maasbode*, *Am. Cour.* en *N. R. C.* Geen letter meer, dezelfde geheimzinnige puntjes.

Wat moet dit fragment eigenlijk bewijzen, als antwoord op onze vraag? Staat daar dan te lezen, dat de Hollandsche taal *wel* verplichtend moet zijn voor *allen*, ook in de buitendistricten? Dat op *deze* wijze onze moedertaal *eerder* algemeen zal worden? Wij zullen ronduit zeggen, wat wij meenen. Deze twee stukken behooren niet bij elkander.

Het afdrukken van dit fragment uit een brief van den heer BARTELINK aan het Hoofdbestuur van het A. N. V. maakt op ons slechts den indruk EEN HATELIJKHEID TE ZIJN. De gelegenheid om het in dit kader te passen is al te gezocht.

Zelden echter zal een hatelijkheid ons zoo welkom wezen, als in dit geval. Wij werden er door in de gelegenheid gesteld het onderwijs op Curaçao te verdedigen tegen verkeerde begrippen, welke daaromtrent heimelijk verspreid werden bij gezaghebbende mannen in Nederland.

GEHEEL HET ONDERWIJS, ZOOWEL HET OPENBAAR ALS HET BIJZONDER WORDT AANGEKLAAGD DE NED. TAAL DIEN STEUN NIET TE GEVEN, DIEN ZIJ RECHT HAD TE MOGEN ONTVANGEN.

Deze beschuldiging is niet slechts gericht tegen het onderwijzend personeel, maar ook tegen de regeering, de geestelijkheid en de particulieren.

En ten bewijze?

De heer BARTELINK schrijft: Naar mij uit goede bron — door een plantagehouder hier geboren en volkomen met de toestanden bekend — verzekerd wordt, bestaat er bij de beste elementen der bevolking wel degelijk verlangen naar onderwijs in onze taal en *gaat het Nederlandsch op de scholen achteruit.*"

De „beste elementen der bevolking" zal men ongetwijfeld op de Openbare School moeten zoeken, welke toch ook zeker op de eerste plaats onder „de scholen" van Curaçao gerekend zullen worden.

Is het nu waar, dat *dáár* nog immer het verlangen naar onderwijs in onze taal niet bevredigd wordt? Wij ontkennen het ten sterkste; het Nederlandsch gaat op die scholen niet achteruit. De *algemeene termen*, waarin de beschuldiging is vervat, moeten echter het ijverig personeel der Openbare School gegriefd hebben en beleedigd.

Maar de heeren behoeven zich niet boos te maken, zoo erg was het voor hen ook niet beboeld. De volle aanklacht geldt slechts voor personeel en bestuur van het Bijzonder Onderwijs, dat, met behulp van door Nederland betaalde subsidiën, heel kalmpjes be zig is HET HOLLANDSCH DOOD TE MAKEN.

Hoe wordt deze zware aanklacht bewezen?

Och laten wij maar over dat „buurtschooltje" heen springen. Het arm, energiek, zich zelf opofferend meisje, dat uit eigen initiatief aan de visscherskinderen van Boca San Michiel lezen en schrijven leert behoort niet eens tot het Bijzonder Onderwijs, haar school WORDT NIET GESUBSIDIEERD, de „ONDERWIJZERES" (hoe komt zoo'n arm kind toch aan zoo'n mooien naam?) behoort evenmin bij het personeel van het Bijz. Onderwijs en mag dus niet als maatstaf gelden om dit te beoordeelen.

En al ware dat het geval; de heer Bartelink heeft vele scholen bezocht, weet dus ook, dat NERGENS ANDERS een dergelijk geval zou zijn aan te wijzen. Abnormaliteit werd hier dus als norma gesteld. Overdrijving heeft ook hier geschaad.

De volle waarheid is, dat *in de stad* op 3 openbare scholen en 5 bijzondere het onderwijs bijna uitsluitend in het Nederlandsch gegeven wordt.

De Regeering en de Geestelijkheid beijveren zich voortdurend om het te verbeteren, men denke slechts aan den snellen vooruitgang in de laatste tien jaren. De Regeering toonde zelfs al te veel ijver om het Nederlandsch te verspreiden, doch de Commissie van Rapporteurs uit de afdeelingvergadering van den Kol. Raad „veronderstelde, dat het geven van onderwijs in het Nederlandsch in de buitendistricten met moeilijkheden gepaard zou gaan en koesterde niet veel verwachtingen daarvan."

Om dezelfde redenen, die praktisch grooter zijn dan men oppervlakkig zou meenen, wordt *in de buitendistricten* het Hollandsch slechts gedeeltelijk onderwezen.

Maar ook dáár spreken en verstaan de onderwijzeressen het Nederlandsch om de eenvoudige reden, dat het haar moedertaal is. Slechts twee of drie van het geheele onderwijzend personeel zijn niet in Holland geboren, maar spreken de taal nog voldoende.

Waar is nu het bewijs, dat HET NEDERLANDSCH OP DE SCHOLEN ACHTERUITGAAT, DAT DE GESUBSIDIEERDE BIJZONDERE SCHOLEN BEZIG ZIJN HET NEDERLANDSCH DOOD TE MAKEN, DAT DE REGEERING, DE GEESTELIJKHEID, DE PARTICULIEREN BIJ DIT MOORDWERK EEN HANDJE HELPEN?

Maar wie zal door de verspreiding van dergelijke valsche voorstellingen het meest te lijden hebben? Het Bijzonder Onderwijs zal het weer moeten ontgelden. Het Openbaar Onderwijs is zeker van zijn 26,500 Gld. voor 370 kinderen, maar het Bijz. Onderwijs ziet zelfs de 9000 Gld. nog in gevaar, bij dergelijke praatjes. En toch kan het aan 2000 arme kinderen zonder dien steun onmogelijk onderwijs geven.

En dergelijke ongegronde beweringen worden rond gebazuind juist in dezen tijd, nu er weer gestemd moet worden over die povere subsidie.

Er dreigt gevaar en daarom moesten wij onze stem wel verheffen.

De heer BARTELINK heeft, door al wat ZEd. dezer dagen vernomen heeft, misschien zijn oordeel eenigszins gewijzigd; het is hem nu wellicht mogelijk geworden zich aan te sluiten bij anderen, die langer in de kolonie zijn en wat meer ondervinding hebben.

Zeer gaarne zouden wij dit gewijzigd oordeel vernemen, maar zeer zeker verwachten wij stellig en vast, dat de heer BARTELINK terug zal nemen al wat er *onjuist* was in zijn bewering, waardoor het Onderwijs op Curaçao zoo zwaar beleedigd werd en gevaar loopt groot nadeel te ondervinden.

Neerlandia zal ongetwijfeld gaarne den heer BARTELINK willen helpen om zijn verkeerd, overhaast oordeel terug te roepen.

Het Nederlandsch op Curaçao.

Hoe gevaarlijk het is, direct geloof te slaan aan berichten of, daarop afgaande, een oordeel te vellen over elders bestaande toestanden, blijkt wederom uit het volgende.

De heer Bartelink, vroeger te Deventer woonachtig, thans verblijvend op Curaçao, heeft een brief gericht aan het hoofdbestuur van het „Algemeen Nederlandsch Verbond", die opgenomen is in *Neerlandia*, en waarin het volgende te lezen stond, dat door zeer veel nederlandsche bladen klakkeloos werd overgenomen:

„Ik heb, hoewel slechts korten tijd hier, nogal veel scholen gezien en mij groen geërgerd aan de wijze waarop, met behulp van door Nederland betaalde subsidiën, het bijzonder onderwijs bezig is het Nederlandsch dood te maken. Ik heb, dit is wel een sterk sprekend voorbeeld ten bewijze dat op school (het was een buurtschooltje) ook Nederlandsch werd geleerd, door een jongen een hollandsch versje hooren voorlezen uit zijn „Boeki di lesa", waarvan noch hij, noch de onderwijzeres ook maar één woord verstond, laat staan begreep. De onderwijzeres-zelve kende geen stom woord Nederlandsch.

Ik doe met vrijmoedigheid een beroep op het „Alg. Ned. Verbond", om door middel van zijn R. K. leden zijn invloed hier te doen gelden, omdat ik overtuigd ben dat deze zaak niet een is van politiek of godsdienst......

Men staat verbaasd, als men de dienstboden, komende van de Bovenwindsche Eilanden, zooals er hier verscheiden dienen, in beschaafd Engelsch hoort antwoorden op een in slecht Papiëmentsch gedane vraag. Verbaasd en beschaamd. Het is onwaar, dat er aan Hollandsch geen behoefte zou zijn. Naar mij uit goede bron — door een plantagehouder, hier geboren en volkomen met de toestanden bekend — verzekerd werd, bestaat er bij de beste elementen van de bevolking wel degelijk verlangen naar onze taal en gaat het Nederlandsch op de scholen achteruit....

De fout is dat noch van regeeringswege, noch van de geestelijkheid, noch van particulieren de ned. taal dien steun heeft gekregen, dien zij recht had te mogen ontvangen.

Naar aanleiding van de niet lichte beschuldigingen, hier geuit, heeft *Het Deventer Weekblad* zich om nadere informatiën gewend tot iemand, die, zooals uit zijn schrijven blijkt, goed met de curaçaosche toestanden op de hoogte is. Deze was zoo welwillend aan het blad het volgende mede te deelen:

Uit de aanhaling blijkt, dat de heer Bartelink zich heeft „groen geërgerd aan de wijze waarop, met behulp van door Nederland betaalde subsidiën, het bijzonder onderwijs bezig is het Nederlandsch dood te maken", in de kolonie Curaçao namelijk.

Wie met curaçaosche toestanden een weinig vertrouwd is, zal inderdaad den heer Bartelink erg „groen" vinden in zijn oordeel. Zijn tirade omtrent het Hollandsch en Engelsch op Curaçao is dan ook zeer nuchter. Om te bewijzen, dat het bijzonder onderwijs „het Nederlandsch dood maakt", voert hij een jongen uit een „buurschooltje" op, die een hollandsch versje leest, „waarvan noch hij, noch de onderwijzeres ook maar een woord verstond." Mager bewijs voor iemand die nog aan logica doet!

Dit geval kan alleen mogelijk geweest zijn in het nieuwe bijschooltje ergens bij de Boca San Michiel, waar een meisje uit die afgelegen streek voorloopig onderwijs geeft aan kinderen, die te ver van de school wonen. Overal elders op Curaçao, Bonaire, Aruba, St. Martin en St. Eustatius zijn Fraters of Zusters werkzaam, die hun Nederlandsch vrij goed kennen, misschien even goed als de heer Bartelink-zelf. Zelfs de drie of vier inlandsche Zusters spreken onze taal zoo goed als van een vreemdeling kan, verwacht worden.

Ik hoop innig van des heeren Bartelink's Hollandsch meer te mogen verwachten dan van zijn Engelsch. Het spijt me, van hem te moeten vernemen, dat "dienstboden, komende van Bovenwindsche eilanden, in beschaafd (*sic*) Engelsch antwoorden." Deze dienstboden spreken inderdaad Engelsch, misschien bevalliger dan een "cockney", edoch ...... *beschaafd* is anders. Jammer dat de heer Bartelink daar geen ooren voor heeft, — maar, in trouwe, wat moeten eigenlijk die "dienstboden" met hun Engelsch bewijzen?

Hier in Holland mag men gerust wezen, dat van regeeringswege en van de geestelijkheid de Nederlandsche taal allen *redelijken* steun ontvangt. Van regeeringswege werden wel eens te hooge eischen gesteld. De tegenwoordige gouverneur, jhr. De Jong van Beek en Donk, schijnt zelfs van plan geweest te zijn, ook op de plattelandsscholen het Nederlandsch als hoofdvak in te voeren; wat niets anders zou geweest zijn dan een *onredelijkheid* en een *wreedheid:* een *onredelijkheid*, omdat vele kinderen om armoede, ziekte. of verre afstanden, dikwijls al te ongeregeld de school bezoeken en bijna allen met hun elfde of twaalfde jaar aan het werk moeten, zoodat zij in dien korten en onderbroken tijd niet in staat zijn, van een vreemde taal, zoo moeilijk voor hen als het Hollandsch, het allernoodzakelijkste machtig te worden; en een *wreedheid*, omdat men hun daarmede een zwaren arbeid zou opdringen, die hun in het leven *alleen* te stade zou komen, om politie-agent, postbode of soldaat te kunnen worden. Voor alle andere posten, welke die lieden van het land kunnen bekleeden, zou hun duizendmaal beter het Spaansch of Engelsch te pas komen.

In het stadsdistrict kan men meer van de kinderen eischen, omdat zij dichter bij de school wonen, over het algemeen meer aanleg toonen en meer van hollandsche personen of zaken vernemen. Doch de heer Bartelink zou lasteren, indien hij beweerde, dat op de bijzondere scholen in de stad het Nederlandsch niet ijverig en met succes onderwezen wordt.

De gouverneur zelf heeft na zijn schoolbezoek in de stad zijne tevredenheid over het onderwijs uitgedrukt en te kennen gegeven, dat hij verkeerd was ingelicht.

Het is bekend, dat op de Bovenwindsche eilanden ook in de *openbare* scholen van het Nederlandsch betrekkelijk weinig werk gemaakt wordt, doch om gewichtige redenen: eerstens, omdat de proef genomen is indertijd door de heeren Hoekstra, Rijnenberg en Boreau, kundige mannen, ijverige onderwijzers, die het nooit zóóver hebben kunnen brengen dat één enkel leerling dragelijk Nederlandsch verstond of sprak, en tweedens, omdat die lieden daar volstrekt nooit hun Nederlandsch zouden noodig hebben, tenzij men die Onder den Wind concurrentie wilde aandoen in het verkrijgen van gouvernements-postjes. Het grootste gedeelte der mannen van St. Martin, St. Eustatius en Saba moet vrouw en kinderen onderhouden door werk op zee of op een naburig eiland, waar hun het Nederlandsch nooit van pas komt. Hebben wij dan het recht onze taal aan die bevolking op te dringen?

Het is waarlijk te betreuren, dat de heer Bartelink ook op zijne wijze meedoet in het afgesproken plan om alarm te blazen tegen het bijzonder onderwijs op de Curaçaosche eilanden.

(*De Tijd* dd, 6 November.)

Noot van de Redactie.

Wij hebben dit artikel van het *Deventer Weekblad* door *De Tijd* hier aangehaald mede willen deelen om te toonen, hoe men in Holland reeds lang voor wij iets wisten *op dezelfde*

wijze deze quaestie opvatte en ons onderwijs verdedigde. Wij werden hierdoor niet weinig in ons gevoelen versterkt. Wij danken onzen Confraters en hopen dat zij steeds een oogje voor ons in 't zeil zullen houden.

Nieuwsberichten.

Curaçao.

Kerkelijke berichten.

Zondagmorgen halfacht kwamen de katholieke manschappen van het duitsch opleidingsschip *Stosch* en corps hun godsdienstplicht vervullen in de Rozenkranskerk op Pietermaai. Daags te voren had Kommodore Scheder, commandant van de *Vineta*, bevelhebber over al de duitsche booten, welke thans in onze wateren kruisen verlof gevraagd al de katholieken van zijn eskader op dat uur ter kerke te mogen zenden. Door een onverwacht kabelgram werd de *Vineta* plotseling opgeroepen en moesten de manschappen der andere oorlogsbodems 's nachts werken, zoodat zij verhinderd werden bij de godsdienst oefening tegenwoordig te zijn. De H. Mis werd opgedragen door den Hoogeerw. Pater A. H. Frie, die na het evangelie een kort woord van opwekking sprak tot voorbereiding van het ontvangen der H. Communie, bepaald op den volgenden dag. De duitschers waren blijde verrast hun moedertaal weder te hooren en brachten na afloop der plechtigheid hun oprechten dank voor deze attentie. Den volgenden dag kwam het grootste gedeelte biechten en naderde zeer godvruchtig tot de H. Tafel. Na afloop vereenigden allen zich in de ruime zaal der St. Jozefs–Gezellenvereeniging, waar zij werden onthaald en een vroolijk uurtje doorbrachten.

Officieele berichten.

Bij Gouvernements-beschikking is:

1°. Aan den torenwachter op Klein-Curaçao, Jan van Berkel, op zijn verzoek, gerekend te zijn ingegaan den 1n. December 1902, eervol ontslag als zoodanig uit 's lands dienst verleend.

2°. Aan den Heer M. A. Schotman, onderwijzer 2de klasse bij het Openbaar Onderwijs alhier, gerekend te zijn ingegaan den 1n. December 1902, tot herstel van gezondheid, een binnenlandsch verlof voor den tijd van ééne maand verleend.

3°. Aan den brievenbesteller Isaak Alvarez, tot herstel van gezondheid, gerekend te zijn ingegaan den 1n. December 1902, ééne maand binnenlandsch verlof verleend.

4°. De Heer G. B. Dussel, gerekend te zijn ingegaan den 1n. November 1902, benoemd tot Onderwijzer 3de klasse bij het Openbaar Onderwijs op dit eiland.

5°. Eene commissie benoemd, bestaande uit de Heeren J. P. E. Gaerste en R. J. Hoijer, leden van den Kolonialen Raad, met den waarn. Administrateur van financiën, ten einde het register van den aanslag in de belasting voor de weerbaarheid voor het jaar 1903 op te maken.

6°. Aan den Heer J. H. M. Ellis, wegens periodieke aftreding, eervol ontslag verleend als lid der Schoolcommissie.

7°. De Heer Mordechay S. L. Maduro benoemd tot lid van de Schoolcommissie.

8°. Tijdens de afwezigheid met verlof van den Heer Mr. Th. I. A. Nuijens, de Heer J. H. M. Ellis benoemd tot lid dier commissie.

Waarschuwing.

Ter voorkoming van strafvervolging, wordt hierbij in herinnering gebracht, dat een ieder het nummer van het huis hetwelk hij in 't stadsdistrict alhier bewoont, op een zichtbare plaats aan dat huis moet aanbrengen.

Havennieuws.

Zondag vertrokken de *Vineta* en *Falke* naar La Guaira en Vrijdag namiddag de *Gazelle*, die Dinsdag van Porto Cabello was gekomen.

Marine.

De staf van H. M. *Holland* maakte Dinsdag zijn opwachting bij den Gouverneur, die om zijn ziekte verhinderd was hen eerder te ontvangen.

Posterij.

Lijst van onafgehaalde en onbestelbaar bevonden brieven :

Pedro Ferrer Anadon, Margarita Alvarez, Elisabeth Casiano, Sol. J. Dewall, B. C. Durall (2), J. & H. D. C. Gomez, Capt. Forgerrin, Jose Ramon Gantier (2), Nanatje Gravenhorst, J. M. C. Gravenhorst geb. Brouwer, Herman Cohen Henriquez, Clementina Juberth, Juan Koster, Hendrik Kramers, Julio A. La Roche, Flora La Croes, Gabriel Pinedo, Emilio Reinhard, Diego Bta. Urbaneja, Gabriel Wever, F. M. Lopez (aang.).

Onze politie.

Een woord van lof mag aan onze politie niet onthouden worden. Veel is er geklaagd, en met reden, over het nachtelijk rumoer, over walglijke tooneelen door zoogenaamde danspartijtjes veroorzaakt. Er was weinig aan te doen; tot dusverre bestaat hier nog geen wet, welke dergelijke immoreele samenkomsten, die buren en voorbijgangers op de ergelijkste wijze hinderen, verbiedt. Zoo kon het niet langer; de rustige burgers vroegen herhaaldelijk toch ook beschermd te mogen worden, en niet langer weerloos te staan tegenover een bende onbeschaafde lieden, schijnbaar door de wet boven hen bevoorrecht.

De politie ging aan 't werk, zoover zij eenigszins gaan kon. De voormannen, Procureur-Generaal en Commandant, wakkerden hun ijver aan, en 't gevolg is, dat de groote ergernis minder wordt, in sommige wijken bijna geheel is verdwenen. 't Is maar de kunst om op de gewaagde stellingen de dapperste te plaatsen en die kunst verstaat het Hoofd der politie. Veilig kunnen wij ons aan hun hoede toevertrouwen, wij vreezen niet dat hun ijver verslappen zal, maar zijn overtuigd, dat deze nog toe zal nemen in de nog moeilijker dagen die nu aanbreken. Wij hebben deze meening openbaar gemaakt, omdat het der politie niet onverschillig kan wezen, te vernemen, dat de burgers dankbaar hun moeitevol werk gaande slaan, dit kan hun slechts aanmoedigen nog verder voort te gaan; want veel valt er nog te doen.

Prijsuitdeeling.

Donderdagmorgen had het examen en de plechtige prijsuitdeeling plaats op de Fratersschool van Pietermaai. Mg. Van Baars en tal van geestelijken uit de beide parochies woonden deze plechtigheid bij, welke wederom getuigde voor den prijzenswaardigen ijver der leermeesters, en hun tactvol beleid om met de leerlingen om te gaan. Wij konden ons bijna niet voorstellen in een school van kosteloos lager onderwijs te zijn, toen wij de werkelijk moeilijke vragen zoo geheel natuurlijk, ongedwongen hoorden beantwoorden. Toen Monseigneur zelf de stof had uitgekozen, waarmede het examen zou beginnen,—de keus viel op het hollandsch lezen, wat uitstekend van stapel liep,—werd bij de verklaring der woorden zooveel kennis aan den dag gelegd, dat het ons werkelijk verbaasde.

Dat wij ons eigen waar niet aanprijzen, kunnen de heeren M. J. Selhorst en Mordechay C. Henriquez getuigen die toevallig op dezen laatsten dag hun schoolbezoek hielden, en juist binnenkwamen, toen de natuurkunde duchtig onder handel werd genomen.

Wij willen nu niet alles opnoemen, wat er werd afgehandeld, maar het woord van dankbaarheid en hulde door Mgr. op het slot tot de Eerw. Fraters en leerlingen gericht, was verdiend.

Den volgenden dag hadden dezelfde plechtigheden plaats op de Fratersschool aan de Overzijde en met niet minder succès. De groote roep, over het onderwijs der fraters had nog grooter aantal belangstellenden gelokt. Jammer, dat de schoolcommissie zich daar niet vertoond heeft; de heeren zouden uiterst voldaan geweest zijn.

Van het lange program, dat stipt werd uitgevoerd, willen wij, met voorbijgaan zelfs van taal en rekenen, die bijzonder verdienden genoemd te worden, enkel aanstippen den zang. Zonder overdrijving durven wij beweren : men kan zich bijna niets volmaakters voorstellen. 't Was verrukkelijk. Toen het tweestemmig lied *Mijn Nederland*, muziek van R. Hol, woorden van P. Louwerse, uit de *Liederen van het Kroningsfeest* door W. Versluis in 1898 uitgegeven, werd gezongen met begeleiding van viool, ook door een leerling gespeeld, waren de aanwezigen hun ontroering niet langer meester.

Moge het uitstekend onderwijs der Eerw. Fraters toch eindelijk eens algemeen waardeering vinden in onze kolonie. Dat zij, die nog twijfelen, zich komen overtuigen door bij examens en prijsuitdeeling tegenwoordig te zijn.

Schoolcommissie.

De twee bovengenoemde heeren brachten ook hun jaarlijksch bezoek aan de zusterscholen op Pietermaai. Er werden vragen gesteld over taal en rekenen, proeven genomen van het aanschouwelijk onderwijs en in de hoogste klas Engelsch en Spaansch gevraagd. Ook hier toonde de commissie zich tevreden.

Stephens' Inkt.

Met genoegen vermelden wij vier monstersfleschjes inkt van deze firma ontvangen te hebben. De goede hoedanigheden van Stephens' inkt zijn bekend en worden algemeen geroemd, het zal dus voldoende zijn hier mede te deelen, dat hij ook hier op het eiland verkrijgbaar is.

Los Dispuestos.

Hedenavond geeft deze vereeniging een groote uitvoering in het "Theater Naar". Met vreugde zullen velen deze aankondiging lezen, het korps heeft een goede naam en belooft ditmaal veel. Niet slechts een keurig muziekprogram; bijv. N°. 2 "Lucie di Lammermoor" en N°. 4 Intermezzo uit de Cavalleria Rusticana, maar ook een blijspel in één bedrijf: De schilder–advocaat.

Stroohoeden.

Deze oude industrie, waarmede een dertig jaren geleden flink geld verdiend werd begint weer op te leven. De hoedenvlechsters ontvangen nog wel geen 20 à 25 Gld. zooals vroeger, maar toch maken zij reeds 9 Gld. per dozijn. De kooplui gunnen hun zelfs den tijd niet om de hoeden te wasschen met lemoenwater, noch te berooken door zwaveldampen. Nauwelijks afgewerkt worden ze reeds opgekocht. Er schijnt zeer veel navraag te zijn op het oogenblik. Men spreekt van een bestelling van 20,000 dozijn, anderen voegen er nog een nulletje aan toe en beweren, dat er om 200,000 dozijn gevraagd is. Ipijapa is in overvloed voorhanden en kost nog steeds 10 cts per bosje en 1 gld. per dozijn.

Hoe lang zal deze „Curaçaosche windhandel" duren?

Kan er niets gedaan worden om te verhinderen, dat deze industrie, vroeg of laat, weder verloope? En de kooplui, en de arme bevolking vaart wel bij deze industrie. Wat moet er gedaan worden, opdat zij nog hooger vlucht neme, maar vooral, opdat zij bestendig zij?

De kunst van vlechten kan vervolmaakt worden, de meest gewilde modellen aangegeven, vaste afnemers gezocht. Zou het ook niet mogelijk zijn het vlechten tot nog iets anders uit te strekken. Waarom zich alleen tot hoeden bepaald? Maar men moet er zeker van zijn voor sigarenkokers, mandjes, matten etc. ook een markt te vinden. Wie kan hier hulp bieden?

Gevallen regen.

van 1	— 3 Nov.	....	0,3 mM.
van 3	— 10 „	....	2,5 mM.
van 10	— 17 „	....	14,8 mM.
van 17	— 24 „	....	0 mM.
van 24 Nov.	— 1 Dec.	....	62,5 mM.
		Totaal	82 mM.

Buitenland.

Rome.—De liberale pers heeft heel wat te zeggen gehad over de houding van den Oostenrijkschen Keizer, die aan de Italiaansche Koninklijke familie geen contra-bezoek wil brengen binnen Rome. Victor Emanuel heeft juist daarom zijn opwachting gemaakt te Petersburg, Berlijn en Parijs, met voorbijgang van Weenen. Dubbel onaangenaam moet hem dus het besluit zijn van president Loubet, om den Koning niet te Rome, maar in een van de vier steden Turijn, Milaan, Florence of Napels te bezoeken, aangezien de Paus zich tegen een bezoek in Rome heeft verzet, indien de president niet eerst den H. Vader bezocht en tijdens zijn verblijf intrek zou nemen bij den Franschen gezant bij het Vaticaan. Men wil weten dat minister-president Combes er voor was met het verzet van het Vaticaan geen rekening te houden en koning Vittorio Emanuele te bezoeken in het Quirinaal, maar dat minister Delcassé en president Loubet in deze handelwijze niet wilden toestemmen.

—De Duitsche keizer legt er zich op toe, zijn betrekkingen met den Paus inniger te maken. Zooals uit zeer goede bron gemeld wordt, moet de keizer als zijn plan hebben te kennen gegeven, zijn aanstaand bezoek aan Rome te doen samenvallen met de twee verjaardagen, die Leo XIII binnenkort hoopt te vieren, het vijf-en-twintigste jaar van zijn troonsbestijging en den drie-en-negentigsten verjaardag zijner geboorte, verjaardagen, die in het begin van de maand Maart 1903 vallen. Dit is zeker een beleefdheid, die Leo XIII niet anders dan zeer aangenaam zal zijn.

—Evenals keizer Wilhelm zal ook de czaar in het begin van het volgend jaar een bezoek aan Z. H. den Paus brengen, en wel in het midden van Januari. Den 13en zal de czaar te Napels aankomen en den volgenden dag zijn plechtigen intocht binnen Rome houden. Hij zal zich naar zijn gezant bij den H. Stoel begeven en vervolgens in rijtuigen, door dezen minister ter zijne beschikking gesteld, naar het Vaticaan rijden om Z. H. den Paus een bezoek te brengen. Daarna zal de czaar gedurende drie dagen de gast van 't Quirinaal zijn.

Frankrijk.—Men weet, dat Combes al zijn krachten inspant om te komen tot de opheffing van het Concordaat. De *Patriote* zegt, dat president Loubet zich daartegen krachtig verzet en Combes voor de keus zou hebben gesteld: heen te gaan of het Concordaat te handhaven. De eerste minister meent echter de meerderheid op zijn hand te hebben. Zal hij tot het uiterste gaan? Zal Loubet voor hem wijken? Daar wordt tusschen deze twee een harde en geheimzinnige strijd gestreden, een waar duel, zegt de *Patriote*. De Paus wacht en zal aan de republiek de zware verantwoordelijkheid laten.

Spanje.—In Spanje dreigt een crisis. De oude Sagasta, de liberale premier, heeft zich met zijn schipperen slechts afvalligen ter linker- en ter rechterzijde op den hals gehad. Na Canalejas, die de politiek van Sagasta niet scherp genoeg vond tegenover de katholieken, hebben thans de oud-minister Maura, en nog een 40-tal liberale Senaatsleden en Kamerleden zich van hem afgescheiden, omdat zijn politiek te anti-clericaal is. Maura hoopte in den leider der conservatieven Silvela een hoofdman te vinden met meer energie dan Sagasta.

Het Kabinet, dat door Silvela onlangs ook zeer scherp is aangevallen, heeft thans de volgende nota gepubliceerd:

"Gezien den loop der debatten in het parlement hebben de ministers hun volle vertrouwen in den heer Sagasta uitgesproken en aan hem overgelaten de beoordeeling van wat hij het meest geschikt acht voor de belangen van het land, van de monarchie en van de liberale partij."

Men gelooft dat het geheele ministerie zijn ontslag zal aanbieden en het besluit der ministers spoedig in de beide Kamers zal worden meegedeeld.

Engeland.—Chamberlain is den 15den November in zee gaan, maar door het Suez-kanaal en dan te Durban aan wal.

't Gerucht loopt, dat... de koning van Portugal meegaat; misschien om met zijn kolonie "zaken te doen."

Naar het heet, heeft de Duitsche keizer Chamberlain uitgenoodigd om ook in Duitsch Zuid–West–Afrika een kijkje te nemen.

— Bij de beraadslagingen over acht millioen pond sterling voor Zuid - Afrika zeide minister Chamberlain, dat hij op zijn zending zal gaan met een zoo open en onbevooroordeelden zin als slechts mogelijk is, en met het vast besluit om alles aan te hooren wat gezegd zou worden, daar elk representatief man of lichaam het recht heeft gehoord te worden.

Er zijn nu slechts 34,000 menschen in de concentratiekampen en van 24,000 gedeporteerde krijgsgevangenen zijn reeds 14,000 naar Zuid-Afrika teruggebracht. Voor het eind van dit jaar zullen nog 7000 worden gerepatrieerd en de rest volgt binnenkort.

De gift van twee millioen, zette spr. uiteen, was voor de Britsche en Hollandsche loyalisten in Transvaal en de Oranje-Kolonie, die op ruimere schaal vergoeding zullen ontvangen dan zij die tegen Engeland streden. Ook zal eenige uitkeering worden gedaan aan de loyalisten, die geleden hebben door den eersten inval in de Kaapkolonie en aan de loyalisten in Natal. Doch geen cent zal als vergoeding worden gegeven aan de rebellen.

"Wat wij onzen vijanden geven, wordt gegeven uit staatkunde en menschlievendheid. Het is inderdaad een goede staatkunde dezen niet ontevreden te maken en hen in staat te stellen den vroegeren voorspoed te herwinnen."

Chamberlain besloot met te zeggen dat, indien het voorgeschoten geld niet voldoende is, hij niet zal aarzelen om meer te vragen.

"Wat er gedaan is tot herstel van het land en repatriatie der krijgsgevangenen heeft mijn meest optimistische verwachtingen verre overtroffen. Het is verstandig om optimistisch te zijn, laten wij in de toekomst gelooven en de toekomst zal aan onze verwachtingen beantwoorden. Ik ga naar Zuid-Afrika met den ernstigen wensch om alle onaangenaamheden te vergeten en de stamverwante volken samen te brengen tot een groote Afrikaansche natie onder de Britsche vlag," (luide toejuichingen.)

Het krediet werd met algemeene stemmen toegestaan.

—Chamberlain legde voorts uit, hoe de opvatting bestaan had dat de vrije gift voor het terugbrengen der burgers gevonden zou worden uit een leening ten laste van Transvaal. Daarom, zeide de minister, werd gezegd dat geen discussie over de zaak noodig was.

" Maar bijna dadelijk daarop vernamen wij—ik geloof van generaal Botha, ik raadpleeg alleen mijn geheugen, maar in elk geval was het een der onderteekenaars van de capitulatie — dat zij die dat stuk geteekend hadden van meening waren dat de gift zou komen uit 's Rijks schatkist en niet op Transvaal verhaald zou worden. Welnu, naar mijn meening moeten wij daarover niet twisten, het was een advocatenzaak, die waarschijnlijk naar de letter der overeenkomst in ons voordeel beslecht zou worden. Wij hebben dat echter nooit overwogen. Wij gevoelen dat de overeenkomst niet alleen naar de letter, maar ook naar den geest ten uitvoer gelegd moest worden. Dat wil niet zeggen dat wij altijd de uitlegging van de tegenpartij zouden aanvaarden, maar in dit geval achtten wij de zaak van niet genoeg belang om een oogenblik te aarzelen, en toen deze bezwaren ons voorgelegd werden van de zijde der onderteekenaars van de capitulatie, gaven wij dadelijk toe......"

Amerika. — De uitslag der verkiezingen in de Vereenigde Staten is thans nagenoeg in zijn geheel bekend. Gekozen zijn 204 republikeinen met inbegrip van de 3 onafhankelijken uit Pennsylvanië en 179 democraten. In drie districten is de uitslag nog onbekend. In het voor de republikeinen gunstigste geval wordt hun meerderheid 28 stemmen tegen 38 in het tegenwoordig Congres. Ook daar waar zij wonnen gingen de republikeinen in stemmengetal achteruit. Te New-York zag de gouverneur zijn meerderheid, van 110000 stemmen een vorig jaar, tot 100000 stemmen dalen. Ook in Maryland maakten de democraten groote vorderingen.

Velen beweren dan ook dat, zoo de republikeinen niet geheel zijn verslagen, dezen het danken aan het persoonlijk optreden van president Roosevelt, die door zijn tusschenkomst in de werkstaking, in zijn rede over de trusts en de tarieven, vele ontevredenen heeft bewogen, ten slotte toch vóór de republikeinen te stemmen.

Transvaal.—*Generaal De Wet* is 2 November uit Londen naar Southampton vertrokken op weg naar Zuid-Afrika.

Schalk Burger (laatstelijk waarnemend president van de Z.-A. Republiek) is daar aangekomen en naar Afrika doorgereisd.

Ingezonden Mededeelingen.

Advertentien.

TIJDTAFEL

van de stoomschepen der "Red D Line" tusschen

NEW-YORK,

PUERTO RICO, VENEZUELA en CURAÇAO.

1902.	Zulia	Caracas	Marcb.	Philad.	Zulia	Caracas
Vertrekt van New-York	Nov. 8	Nov. 15	Nov. 22	Nov. 29	Dec. 6	Dec. 13
Komt aan te San Juan		20		Dec. 4		18
Vertrekt van ,,		21		5		19
Doet Curaçao aan		23		7		21
Komt aan te La Guaira	15	24	29	7	13	22
Vertrekt van ,,	16	26	30	10	14	24
Komt aan te Pto. Cabello		27		11		25
Vertrekt van ,,		28		12		26
Komt aan te Curaçao	17	29	Dec. 1	13	15	27
Vertrekt van ,,	24	30	8	14	22	28
Doet La Guaira aan		Dec. 1		15		29
,, San Juan ,,		3		17		31
,, Ponce ,,	26		10		24	
Komt aan te New-York	Dec. 2	8	16	22	30	Jan. 5

Dienst tusschen Curaçao en Maracaibo.

	Zulia	Merida	Marcb.	Merida	Zulia	Merida
Vertrekt van Curaçao	Nov. 17	Nov. 24	Dec. 1	Dec. 8	Dec. 15	Dec. 22
Komt aan te Maracaibo	17	25	2	9	16	23
Vertrekt van ,,	22	28	6	12	20	26
Komt aan te Curaçao	23	29	7	13	21	27